

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI (1914 -1918):

I. Dünya Savaşı öncesi dünyada çıkar çatışmaları ve sanayileşme ile beraber bir yarış ve sömürge yarışı başlamıştı. Buda zamanla ülkeler arasında gerginliğe yol açtı. Ve dünyada büyük bir savaş kaçınılmaz olmuştur.

Ülkeler iki ana gruba ayrılmıştı. Bunlar :

İtilaf (Anlaşma) Devletleri: İngiltere, Fransa ve Rusya (Sonradan; İtalya, ABD, Japonya, Romanya, Yunanistan)

İttifak (Bağlaşma) Devletleri: Almanya, Avusturya- Macaristan İmp. Ve İtalya (Sonradan; Osmanlı ve Bulgaristan)

** İtalya Savaş başlamadan önce İttifak grubunda İtilaf grubuna geçmiştir.

I. Dünya Savaşının Nedenleri:

1- Sanayileşmeye bağlı sömürge yarışı
Pazar yarışı

2- Sömürgeciliğe bağlı Ham madde ve

3- Çıkar çatışmaları (Mesela Almanya Fransa arasında Alsas Loren Bölgesi sorunu)

4- Bloklaşma (Gruplaşma)

5- Milliyetçilik, özgürlük gibi düşünce akımlarının etkisi

Savaşın Başlatan olay: Savaşın başlaması an meselesi idi. Savaşın başlamasına Saray Bosna gezisine çıkan Avusturya – Macaristan İmparatorluğu Veliht'ının bir Sırp tarafından öldürülmesi üzerine I. Dünya Savaşı başladı.

* Savaş yukarıda saydığımız nedenlerle başlaması bekleniyordu. Velihtın öldürülmesi sadece savaşın bahanesidir. Bu nedenle buna görünen sebep denir.

Savaşın Gelişimi:

Sırp'lara, Avusturya – Macaristan imparatorluğu savaş ilan etti. Sırp'lara destekleyen İngiltere ve Fransa'da Savaşa girdi. Daha sonra Almanya'da savaşa girmesi ile dünya savaşı başladı. İlk başlarda İttifak Grubu başarılı iken ABD'nin savaşa girmesi ile İtilaf Grubu savaşı kazandı.

OSMANLI DEVLETİNİN SAVAŞ GİRMESİ:

Savaş başladığında Osmanlı tarafsızlığını ilan etti. İtilaf Devletleri Osmanlının tarafsız kalmasını istiyordu. Almanya ise Osmanlıyı yanında savaşa istiyordu. Yönetimi elinde bulunduran İttihat ve Terakki Cemiyetini yönetenler Almanya yanında savaşa girilirse başarılı olacağına inanıyorlardı (Başta Enver Paşa).

Almanlarla gizli bir antlaşma yapıldı. İki Alman gemisi İngilizlerden kaçarak Osmanlıya sığındı. İngiltere gemileri isteyince gemilerin satın alındığı söylendi. Goben ve Breslav adlı iki Alman

gemisine Yavuz ve Midilli adı verilerek Türk bayrağı çekildi. Bu gemiler Karadeniz'de Rus limanlarını bombaladılar. Rusya'nın Osmanlıya savaş ilan etmesi ile Osmanlı I. Dünya Savaşına girmiş oldu.

** Osmanlı'nı savaşa girme amacı; kaybettiği toprakları geri almak ve eski gücüne kavuşmaktı.

** **Almanya'nın Osmanlıyı Yanında İstemesinin Sebepleri:** 1- Cephelerini genişletmek 2- İngiliz ve Fransızların Sömürge yollarını kesmek 3- Osmanlıdaki Halifelik gücünden yararlanarak Türkleri ve Müslümanları yanında savaşa katmak.

Osmanlı'nın Savaştığı Cepheler: Osmanlı'nın savaştığı cepheleri üçe ayırabiliriz. Bunlar:

1- Saldırı (Taarruz) Cepheleri: Kafkasya ve Kanal Cepheleri

2- Savunma Cepheleri: Çanakkale, Irak, Suriye ve Filistin, Hicaz, Yemen cepheleridir.

3- Yardım cepheleri: Galiçya ve Makedonya cepheleridir.

1- Çanakkale cephesi: İtilaf Devletleri açtı. Açılma amacı; Rusya'ya yardım götürmek, Boğazları ve İstanbul'u alarak Osmanlıyı savaş dışı bırakmaktı.

18 Mart 1915'te Çanakkale Boğazı önünde savaşlar başladı. İtilaf donanmaları boğazları geçemeyince Gelibolu Yarımadasına asker çıkardı. (Anzaklar: Yeni Zelanda ve Avustralya askerleri) M. Kemal burada başarılı savaşlar çıkardı.

M. Kemal burada: "*Size ben taarruz emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum. Biz ölünceye kadar geçecek zaman içinde yerimize başka kuvvetler ve başka komutanlar gelebilir.*" diyordu.

Yapılan savaşlar sonunda İtilaf askerleri çekilmek zorunda kaldı. Bu savaşta yaklaşık beş yüz bin asker şehit olmuştur.

** Savaşın kazanılması I. Dünya Savaşının uzamansa sebep oldu.

** M. Kemal'e başarılarından dolayı "**Anafartalar Kahramanı**" unvanı aldı.

** Tek başarı sağlanan cepheidir.

2- Kafkasya Cephesi : Rusların egemenliğindeki Türklerle birleşmek için açıldı. Yalnız Enver Paşanın yanlış politikası yüzünden Sarıkamış'ta binlerce asker açlıktan, hastalıktan ve soğuktan savaşmadan öldü. Ruslar Muş, Bingöl, Van, Erzurum, Erzincan çevresini ele geçirdi.

Çanakkale Cephesinden buraya gelen M. Kemal Muş, Bitlis gibi yerleri geri aldı. Bu sırada Rusya içinde Bolşevik Devrimi olunca Rusya Brest Litovsk Antlaşmasını imzalayarak I. dünya savaşından çekildi (1917).

3 - Kanal Cephesi: Almanların isteği ile Osmanlı Devleti İngilizlerin sömürge yolunu kesmek için açtı. Burada yapılan savaşları İtilaf devletleri kazandı. Osmanlı geri çekildi.

4- Irak Cephesi: İngilizler Kanal Cephесinden sonra Rusya'ya Kafkasya üzerinden yardım etmek ve Irak petrollerini ele geçirmek için bu cepheyi açtı. İlk başta Osmanlı başarılı sonuçlar alsa da daha sonra geri çekilmek zorunda kaldı.

Tehcir Kanunu: Birinci Dünya Savaşında Ermenilerin Anadolu'dan Suriye ve Irak'ın kuzeyine göç ettirilmesini sağlayan göç kanunudur. Yalnız günümüzde Ermeniler bu dönemde 1,5 milyon Ermeni'yi öldürdünüz diyerek haksız soykırım iddialarında bulunuyor. Bizim arşivlerimizi incelemek için herkese açtık gelin sizde arşivlerinizi açın soykırım iddiaları olmadığını tartışalım diyoruz yaklaşmıyorlar. İddiaların amacı Türkiye'nin dünya kamuoyunda itibarını sarsmak ve daha bazı topraklarımızda hak idia etmeleridir.

Mondros Ateşkes Antlaşması (30 Ekim 1918):

Osmanlı'nın savaş sonunda imzaladığı ateşkes antlaşmasıdır. Bu antlaşma ile Osmanlı'nın Ordusu dağıtıldı, silahlarına el konuldu, ulaşım ve haberleşme araçlarına el konuldu. İstanbul kontrol altına alındı. Fakat en önemli iki maddesi vardı. Bunlar:

7. Madde: İtilaf Devletlerinin güvenliklerini tehdit edecek bir durum ortaya çıkarsa; İtilaf devletleri herhangi bir stratejik noktayı işgal edebilecek.

Amacı: Osmanlının her yerini işgale açık hale getirerek Osmanlıyı parçalamak.

24. Madde: Şark-ı Vilayet (Sivas, Erzurum, Van, Bitlis, Diyarbakır, Harput) illerinde bir sorun çıkarsa buralar işgal edilebilecek.

Amacı: Burada bir Ermeni devleti kurmak.

*** Mondros Ateşkes Antlaşması olmasına rağmen şartları çok ağırdır.

*** Osmanlı ile barış antlaşması olarak Sevr Antlaşması imzalanacak (10 Ağustos 1920) ancak TBMM antlaşmayı kabul etmediği için yürürlüğe girmedi.

*** Mondros'tan sonra Anadolu'nun işgali üzerine Türk Halkı M. Kemal önderliğinde Kurtuluş Savaşını başlatmıştır.

Wilson Prensipleri (İlkeleri):

ABD'nin I. Dünya Savaşına girerken yayınladığı ilkelerdir. 14 maddeden oluşur. Wilson İlkelerine göre yenen devletler yenilen devletlerden toprak almayacak, dünya barışını sağlamak için cemiyet kurulacak gibi maddeleri vardı. 12. maddesi Osmanlı ile ilgili olup kısaca şöyledir: Osmanlının toprak bütünlüğü korunacak ve Osmanlıda bir bölgede hangi ulus çoğunlukta ise onun devleti kurulabilecek, Türklerin çoğunlukta olduğu yerler Türklerde kalacaktır.

** Yunanistan bu maddeye dayanarak İzmir çevresinde Rum çok diyerek buraları isteyecektir.

Paris Barış Konferansı (18 Ocak 1919):

Barış antlaşmalarının koşulları görüşülmek üzere toplandı. Ancak daha çok Osmanlının nasıl paylaşılacağı sorun oldu. Ege çevresi İtalya'ya verilmişken Yunanistan İzmir çevresini istedi. İngiltere ve Fransa burayı güçsüz Yunanistan'a bırakma kararı verdi. Buda İtalya'yı küstürdü. Bu nedenle Anadolu işgalinde İtalya sessiz kaldı. İtalyanların olduğu yerlerde savaşlar daha az oldu.

Osmanlının Paylaşımı:

İtalya'ya: Güneybatı Akdeniz (Antalya, Isparta dolayları)

Fransa'ya: Urfa, Maraş, Antep, Suriye ve Lübnan, Boğazlar

İngiltere'ye : Irak, Filistin ve Boğazlar bırakılmıştır.

Yunanlılar : İzmir, Aydın çevresi (Batı Ege)

İzmir'in İşgali (15 Mayıs 1919):

Yunanlılar Paris Barış Konferansına dayanarak İngiliz ve Fransızların desteği ile 15 Mayıs 1919'da İzmir'e asker çıkararak işgale başladı. ** Böylece Anadolu'da işgale başlayan ilk devlet Yunanlılar oldu.

- Halk işgalden önce işgalin engellenmesi için gösteriler yaptı. Padişah'tan yardım istedi. Ancak hiçbir yardım gelmedi. Ve işgallere karşı direnilmemesi istendi.

- Yunanlılar İzmir'deki Rumların coşkulu karşılaması ile İzmir'e girdi. Gazeteci Hasan Tahsin Yunanlılara ilk kurşunu sıkan kişi oldu .

- Yunanlılar silah bırakmış askerlerimizi kışlada kurşuna dizerek İzmir ve çevresini işgale başladılar.

CEMİYETLER:

Yurdumuzun işgali üzerine Anadolu'nu çeşitli yerlerinde çeşitli cemiyetler kuruldu. Cemiyetler Zaralı ve yararlı olmak üzere iki kısma ayrılabilir. Zaralı cemiyetlerde kendi içinde azınlıkların kurduğu ve milli varlığa düşman cemiyetler diye ikiye ayırabiliriz.

A) Zararlı Cemiyetler:

a) Azınlıkların Kurdukları Cemiyetler:

1- Mavri Mira: Rumlar tarafından kuruldu. İstanbul Patrikhanesi yönetir. İzmir ve Doğu Trakya'yı Yunanistana katmak istemektedir.

2- Etnik-Eterya Cemiyeti: Rumlar tarafından Yunanistan sınırlarını genişletmek için kuruldu.

3- Pontus Rum Cemiyeti: Doğu Karadeniz'de eski Rum Pontus Devletini tekrar canlandırmak için Rumlar tarafından kuruldu.

4- Ermeni Taşnak –Hınçak Cemiyeti: Ermeniler tarafından Doğu Anadolu'da bir Ermeni Devleti kurmak amacıyla faaliyet göstermiştir.

5- Makabbi ve Alyans (Musevi) cemiyetleri de Yahudiler tarafından kurulan cemiyetlerdir.

*** Azınlık cemiyetlerinin ortak amacı Osmanlıyı parçalayarak kendi devletlerini kurmak istemeleridir.

b) Milli Varlığa Düşman Cemiyetler: Osmanlı'nı kendi içinde doğmuş fakat Kurtuluş Savaşına karşı oldukları için düşman cemiyet olarak adlandırılmıştır.

1- Kürt Teali Cemiyeti: Doğu illerinde bir Kürt Devleti kurmak için faaliyette bulundu.(İstanbul'da kuruldu.)

2- Teali İslam Cemiyeti: Saltanat ve Hilafeti desteklemiş ve İstanbul'da kurulmuştur.

3- İngiliz Muhipleri Cemiyeti: İngiliz himayesinde yaşamayı isteyenler kurmuştur.

4- Sulh ve Selamet-i Osmaniye Fırkası: Saltanat ve Hilafeti desteklemiştir.

5- Wilson Prensipleri Cemiyeti: Amerika egemenliğini(Mandasını) istemiştir.

6- Hürriyet ve İtilaf Fırkası: Kurtuluş Savaşını engellemek için çalışmalar yapmıştır. Önceden İttihat ve Terakki Cemiyetine karşı kurulmuştu.

** Milli Varlığa düşman cemiyetler hilafete bağlı kalmakla ve de yabancı devletlerin korumasına girerek kurtuluşu amaçlıyordu.

B) Yararlı Cemiyetler (Milli Cemiyetler) :

1- Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti: Doğu Anadolu'nun Ermenilere verilmesini önlemek için kuruldu.

2- Trakya Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti: Trakya'nın Yunan işgaline uğramasını engellemek için Edirne'de kuruldu.

3- Trabzon Muhafaza-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti: Doğu Karadeniz ve çevresinin Rumlara verilmesini ve Rum Pontus Devletinin kurulmasına engel olmak için kuruldu.

4- Kilikyalılar Cemiyeti: Adana ve çevresinin Ermenilere verilmesini önlemek için kurulmuştur.

5- İzmir Müdafaa-i Hukuk –i Osmaniye Cemiyeti: İzmir ve çevresinin Yunanlılara verilmesini önlemek için kurulmuştur.

6- Redd-i İlhak Cemiyeti: Buda İzmir ve çevresini korumak için kuruldu.

7- Milli Kongre Cemiyeti: İstanbul'da kurulan bu cemiyet Türklere karşı yapılan haksızlıkları **basın ve yayın yolu ile** dünyaya duyurmaya çalışmışlardır.

8- Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti: Anadolu'nun işgalini protesto etmek için Sivas'ta kuruldu.

** Yararlı Cemiyetler vatanın kurtuluşu için kurulmuş ancak daha çok kendi bölgelerini korumaya yöneliktir. Daha sonra M. Kemal bu cemiyetleri Sivas Kongresinde birleştirerek kurtuluşu tüm ulus düzeyinde genişletecektir. ** Önce basın yayın yoluyla kurtuluş çareleri araştırmaları etkili olmayınca silahlı direniş birlikleri (Kuva-yi Milliye Birlikleri) kurdular.

İşgaller Karşısında Padişahın Tutumu:

Mondros'tan sonra Anadolu işgal edilmeye başlamıştı. Bu durum karşısında padişah işgallere ses çıkarmama tutumuna girdi.

Böylece işgalci kuvvetlerinin tepkisini fazla çekmeyerek Osmanlının devamını sağlamaya çalışıyordu. Kısaca Osmanlının kaderini işgalci kuvvetlerinin insafına bırakmıştı.

İşgaller Karşısında M. Kemal'in Tutumu:

İşgallerden sonra M. Kemal İstanbul'a gelmiştir. Yurdumuz işgale başlayınca İstanbul'da çözüm yolları aramış. Padişah ve komutanları silahlı mücadele için uyarmaya çalıştı. Anca aradığı desteği bulamayınca kurtuluşu Anadolu'da gördü. Bunun için Anadolu'ya geçmesi gerekiyordu.

Aradığı fırsatı sonunda buldu. Padişah Samsun çevresindeki ayaklanmaları incelemesi için ordu müfettişi olarak Samsun'a gönderme kararı aldı. Böylece M. Kemal İstanbul'dan da uzaklaştırılmış olacaktı.

**** Kuva-yi Milli'ye:**

Vatanı kurtarmak için halk tarafından kurulan küçük birliklere verilen addır.

- Kuva-yi Milliye'nin özellikleri: Düzenli bir ordu niteliğine sahip değildi. Eli silâh tutan herkesin ka-tıldığı küçük silâhlı gruplardı. Her türlü ihti-yaçlarını halk karşılıyordu. -Başlarına buyruk hareket ediyorlardı. - Ortak düşünce, vatan topraklarını savun-mak ve Türk Milleti'ni onuruyla yaşatmaktı. -Sadece kendi bölgelerini korumaya yönelik kuruldular. M. Kemal düzenli orduyu kurana kadar ülkeyi savundular.

Mustafa Kemal'in Samsun'a Çıkışı (19 Mayıs 1919):

Mondros Ateşkes Antlaşmasından sonra Pontusçu Rumlar Samsun ve Trabzon çevresinde Türkler'e saldırmaya başladılar.

- Türkler'in kendilerini savunmalarını ise İngilizler, güvenliği bozma olarak değerlendiren, Osmanlı Hükümetinden, bu karışıklığın önlenmesini istediler. Maksudları bu bahaneyle Mondros Ateşkes Antlaşmasının 7. maddesi uyarınca buraları işgal etmekte.

Osmanlı Hükümeti, Samsun ve çevresindeki karışıklıkları önlemesi için Mustafa Kemal'i 9. Ordu Müfettişliğine atadı (30 Nisan 1919). Böylece hem Mustafa Kemal İstanbul'dan uzaklaştırılmış hem de Samsun ve çevresindeki karışıklıklar önlenmiş olacaktı.

Mustafa Kemal, İzmir'in işgalinden bir gün sonra 16 Mayıs 1919 da İstanbul'dan ayrıldı. 19 Mayıs 1919 da Samsun'a ulaştı. Millî kurtuluş mücadelesinin, milletin gücü ile başarılabileceği inancıyla ve "Ya İstiklâl, ya ölüm" parolasıyla çalışmalarına başladı.

- ** **Havza Genelgesini** yayımlayarak, henüz dağıtılmamış ordu birliklerinden, ordunun dağıtılmamasını ve silâhların teslim edilmesini duyurdu. Mitingler yapılarak işgallerin kınanmasını istedi.

- Millî şuuru uyandırarak, millî bir teşkilât kurmayı, işgaller karşısında alevlenen millî heyecanı vatanın her tarafına yaymayı düşünüyordu.

Amasya Genelgesi (22 Haziran 1919):

-Kendi bölgelerini, itilâf devletlerinin işgalle-rinden korumaya çalışan cemiyetleri bir çatı altında toplamak gerekiyordu. Bunu gerçekleştirmek için milletin içinden doğan millî bir kurula ihtiyaç vardı.

Mustafa Kemal, millî bir kurul oluşturmak düşüncesini, Havza Genelgesiyle komutan ve valilere bildirmiş ve teşkilatlanma ça-lışmalarını başlatmıştı.

Amasya Genelgesiyle de:Vatanın içinde bulunduğu durumu İstanbul Hükümetinin tutumunu ve bu durumdan nasıl kurtulabileceğimizi ve neler yapılması gerektiğini belirtmişti.

Maddeleri: 1- Vatanın bütünlüğü, milletin istiklâli tehlike-dedir. (**gerekçe**)

2- İstanbul Hükümeti, sorumluluğunun gerek-lerini yerine getirememektedir. Bu hal mille-timizi yok durumuna düşürüyor.

3- Milletin İstiklâlini yine milletin azim ve ka-rarı kurtaracaktır. (**Amaç ve yöntem**)

4- Milletin durumunu ve davranışını göz önünde tutmak, haklarını dile getirip bütün dünyaya duyurmak için her türlü etki ve de-netimden kurtulmuş millî bir kurulun varlığı gereklidir.

5- Anadolu'nun her yönden en güvenli yeri olan Sivas'ta millî bir kongrenin toplanması kararlaştırılmıştır.

6- Bunun için illerin her sancağından halkın güvenini kazanmış üç delegenin hemen yola

çıkarılması gerekmektedir.

7-Her ihtimale karşı durum gizli tutulmalıdır.

Amasya Genelgesi'nin Önemi :

- * İlk defa kurtuluş savaşının mücadele safhası başlamıştır.
- * İlk defa kurtuluş savaşının gerekçesi , yöntemi ve amacı belirtilmiştir.
- * İlk defa milli bir kurulun oluşturulmasından bahsedilmiştir.
- * İlk defa İstanbul hükümetinin görevini yerine getiremediğinden bahsedilmiştir.
- * Sivas Kongrelerinin toplanmasına karar verilmiştir.

NOT :M.Kemal Amasya Genelgesi'nden sonra 8 Temmuz 1919'da padişaha yolladığı bir telgrafla resmi göreviyle birlikte askerlik görevinden de istifa ettiğini açıklamıştır.

Erzurum Kongresi (23 Temmuz- 7 Ağustos 1919):

Mondros Ateşkes Antlaşmasına göre, Doğu Anadolu'daki Sivas, Erzurum, Van, Bitlis,

Diyarbakır, Harput illerinde bir karı-şıklık çıkarsa, buralar işgal edilebilecekti. Amaç Doğu Anadolu'da Ermeniler'e yurt sağlamaktı.

Doğu Anadolu Halkı buna meydan verme-mek ve haklarını savunabilmek için Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyetini kurdu. Bu cemiyet, alınması gerekli tedbir-leri görüşmek üzere Erzurum Kongresini topladı. Mustafa Kemal de kongreye katıldı ve kongre başkanlığına seçildi.

Maddeleri: 1. Millî sınırlar içinde vatan bir bütündür, par-çalanamaz.

2. Her türlü yabancı işgal ve müdahalesine karşı, Osmanlı Hükümetinin dağılması ha-linde millet, hep birlikte direniş ve savun-maya geçecektir.

3. Vatanın ve İstiklâlin korunmasına Osmanlı Hükümetinin gücü yetmediği takdirde, amacı gerçekleştirmek için geçici bir hü-kümet kurulacaktır. Bu hükümetin üyeleri millî kongre tarafından seçilecektir. Kongre toplanmamışsa bu seçimi Temsil Heyeti yapacaktır.

4. Kuva-yi Milliyeyi âmil ve millî iradeyi hakim kılmak esastır.

5. Azınlıklara siyasî hâkimiyetimizi ve sosyal dengemizi bozucu haklar verilemez.

6. Manda ve himaye kabul edilemez.

7. Mebuslar Meclisinin derhal toplanmasını ve hükümet işlerinin meclis denetiminde yürütülmesini sağlamak için çalışılacaktır.

Erzurum Kongresinin Önemi: ** Erzurum kongresi bölgesel olarak toplanmış fakat aldığı kararlar ulusal bir kongredir.

* Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin girişimleriyle bölgedeki Ermeni tehlikesine karşı toplanmıştır.

* İlk defa milli sınırlardan bahsedilmiş. Vatanın asla parçalamaz olduğu belirtildi.(Misak-ı Milli'de aynen yer aldı.)

* İlk defa yeni hükümet kurulmasından bahsedilmiş ve ilk defa 9 kişilik Temsil Heyeti seçilmiştir.

* İlk defa manda ve himaye reddedilmiştir.

* Milli Meclisin derhal toplanması ve hükümetin meclisin denetimine girmesi kararlaştırıldı.(Mebusan Meclisi)

Sivas Kongresi (4 – 11 Eylül 1919):

-Amasya Genelgesiyle, Sivas'ta bir kongre-nin toplanması istenmişti.

İstanbul Hükümeti bu kongrenin toplanmasını engellemeye çalıştı. Mustafa Kemal'in tutuklanması emrini verdi, İtilâf Devletleri de aynı çabayı gösterdi. Fakat engelleyemediler. Kongre her ilden gelen temsilcilerle toplandı ve başkanlığına da Mustafa Kemal seçildi.

- Vatanın bütünlüğünün ve milletin bağımsızlığının nasıl sağlanacağı konusu ele alındı. Bu konuda Erzurum Kongresinde alınan kararlar aynen kabul edildi.

Önemi:

** Ülke genelindeki milli cemiyetler " Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" adıyla birleştirildi.

** Manda ve himaye fikri kesin olarak reddedildi.

* İrade-i Milliye adıyla bir gazete çıkarıldı. (Kamuoyu oluşturmak ve ulusal gücün sesini duyurmak için çıkarıldı.)

* Temsil heyeti 15 kişiye çıkarılmıştır.

* Her yönüyle ulusal bir kongredir.

* Ali Fuat Cebesoy Batı Anadolu Kuva-i Milliye Komutanlığına atanmıştır. (Temsil heyeti yürütme gücünü kullanmıştır.)

Amasya Görüşmeleri (20 – 22 Ekim 1919):

Damat Ferit Paşa'nın yerine getirilen Ali Rıza Paşa, Temsil Heyeti ile görüşmek üzere Bahriye Nazırı Salih Paşa'yı görevlendirdi.

Mustafa Kemal ve Rauf Bey'in de bulun-duğu bu görüşmelerde alınan bazı kararlar:

1. Vatanın bütünlüğü ve milletin bağımsızlığı korunacaktır.
2. Müslüman olmayan topluluklara siyasî egemenlik ve sosyal dengemizi bozacak nitelikte haklar verilmeyecektir.
3. İstanbul Hükümeti Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk cemiyetini tanıyacaktır.
4. Sivas Kongresi kararları İstanbul Hükümetince kabul edildi.
5. Osmanlı Mebuslar Meclisi Anadolu'da, İstanbul Hükümetinin uygun göreceği gü-venilir bir yerde toplanacaktır.

Önemi: İstanbul Hükümeti, Amasya görüşmesine temsilci göndermekle, Temsil Heyetinin hu-kukî varlığını resmen kabul etmiş oluyordu.

NOT: İstanbul Hükümeti yukarıda alınan karar-lardan sadece Mebuslar Meclisi'nin toplanmasını kabul etti.

Amasya Genelgesi

Erzurum Kongresi

Kurtuluş Savaşının amacı,

gerekçesi, yöntemi açıklandı.

- İlk defa ulusal egemenlikten

bahsedildi.

- İlk defa milli kurulun kurulmasından bahsetti.

- Sivas'ta kongre toplanması

istendi.

- Bölgesel olmakla beraber, kararları ulusaldır.

- İlk kez manda ve himaye reddedildi.

- Doğudaki cemiyetler birleştirildi.

- İlk defa temsil heyeti oluşturuldu.

- Milli sınırlar içinde vatan bütündür, bölünmezdir.

Sivas Kongresi

Amasya Görüşmeleri

- Ulusal kongredir.

- Erzurum Kongresi kararları aynen benimsendi.

- Manda ve himaye kesin olarak reddedildi.

- Yurttaki tüm cemiyetler birleştirildi.

- İrade-i Milliye gazetesi yayınlandı

- Temsil heyeti yürütme yetkisini kullandı. (Ali Fuat Paşayı batı cephesine atayarak.)

-

- * ** İstanbul Hükümeti resmen temsil heyetini tanıdı.

- Mebuslar meclisinin tekrar açılması sağlandı.

- Sivas kongresi kararları kabul edilecekti.

- Azınlıklara fazla hak verilmeyeceği belirtildi.

- Bağımsızlığın korunması istendi.

** Sadece Mebuslar meclisi açılma fikri kabul edildi.

Temsil Heyetinin Ankara'ya Taşınması (27 Aralık 1919):

Mustafa Kemal, gelişmeleri yakından izle-yebilmek için Temsil Heyeti ile birlikte Ankara'ya geldi.
Çünkü:

1- Ankara, ulaşım ve haberleşmenin iyi olması

2- İstanbul'a ve Batı Cephesine yakın idi.

3- Yurdun ortasında ve güvenli bir konuma sahipti. Henüz işgale uğramamıştı

Son Osmanlı Mebuslar Meclisi Ve Misak-ı Millî (28 Ocak 1920):

-Padişah Vahdettin, Mondros Ateşkes Antlaşmasının uygulamaya konulduğu, günlerde Mebuslar Meclisi'ni kapatmıştı. Amasya Görüşmelerinde ise yeniden açılması kararlaştırılmıştı. M. Kemal İstanbul'da toplanmasını sakıncalı gördü fakat İstanbul'da toplanması kararlaştırıldı.

- İşgal devletlerine göre, yeniden toplanacak meclis savaş kararı vermeye cesaret edemezdi. Olsa, olsa barış isterdi. O da işgal devletlerinin işine yarardı. Bu düşünceyle seçimlere karışmadılar. Seçimler 1919 yılı Kasım ayında tamamlandı.

Mustafa Kemal seçilen bir kısım Mebuslarla Ankara'da görüştü. Misak-ı Milli'nin esasları kararlaştırıldı. Mebuslar Meclisi 12 Ocak 1920 de İstanbul'da toplandı. Temsil Heyeti tarafları Mebuslar, Felah-ı Vatan grubunu oluşturdu. Bu grubun, vatanın bütünlüğünü koruma amacına yönelik istekleri, Mebuslar Meclisi tarafından kabul edilerek Misak-ı Milli (Milli Ant) ilân edildi (28 Ocak 1920)

Misak-ı Milli'nin Maddeleri: 1. Mondros Ateşkes Antlaşmasının imzalandığı sırada Türk askerlerinin koruduğu Türk vatanının tümü, ayrılık kabul etmez bir bütündür.

2. Kendi istekleri ile ana vatana katılmış olan Kars, Ardahan ve Artvin'de gerekirse gene halkın oyuna başvurulabilir.

3. Batı Trakya'nın durumunun tespitinde halkın oyuna başvurulmalıdır.

4. İstanbul'un güvenliği sağlandıktan sonra Boğazların dünya ticaretine ve ulaşımına açılması da, bizimle birlikte ilgili devletlerin verecekleri karar geçerli olmalıdır.

5. Azınlıkların hakları, komşu ülkelerdeki Müslüman halkın da aynı haktan yararlanmaları şartı ile kabul edilecektir.

6. Millî ve ekonomik gelişmemizi engelleyen siyasî, malî ve adlî sınırlamalar (kapitülasyon) kaldırılmalıdır.

Önemi: -** Sınırlar, bağımsızlık, kapitülasyon ve azınlık hakları konularında kararlar almıştır.

- Erzurum ve Sivas Kongreleri kararları kabul edilmiştir.

- Türk vatanının bugünkü sınırları tespit edilmiştir.

- Böylece Kurtuluş Savaşı'nın dayandırılacağı ilkeler açıkça ortaya konmuştur.

*** Misak-ı Milli'nin kabulü İstanbul'un işgaline sebep oldu.

- Bunun üzerine M. Kemal TBMM'yi kurma çalışmalarına başladı.

İstanbul'un İşgali (16 Mart 1920):

Misak-ı Milli kararlarını beklentilerine aykırı bulan itilâf Devletleri: İstanbul'u resmen işgal ettiler. Mebuslar Meclisi'ni basarak, Temsil Heyeti'nin görüşleri doğrultusunda çalışan Mebusları tutukladılar. Bazıları Anadolu'ya kaçtılar. Anadolu'da sürdürülen millî mücadeleden vazgeçilmezse, İstanbul'u tamamen ala-caklarını ilân ettiler.

- Vahdettin, Mebuslar Meclisini kapattı. (11 Nisan 1920). Böylece II. Meşrutiyet'te resmen sona erdi. Ali Rıza Paşa, Hükümet Başkanlığından istifa etti. Salih Paşa Hükümeti kuruldu. O da istifa etti ve yerine tekrar Damat Ferit Paşa geçti.

İstanbul'un İşgaline Karşı M. Kemal'in Aldığı Önlemler: 1- Durumu vatanın her tarafına duyurdu ve protesto etti.

2. İstanbul ile telgraf ve telefon haberleşme-sinin kesilmesini istedi.

3. İstanbul'daki tutuklamalara karşı, Anadolu'daki İtilâf Devletleri subaylarının tutuklanmasını istedi.

4. Anadolu'dan İstanbul'a her türlü malî kay-nak gönderimini durdurdu.

5. İşgal güçlerinin İstanbul ve Adana'dan Anadolu'ya yapacakları sevkıyata engel ol-mak için Geyve ve Ulukışla demiryollarını tahrip ettirdi.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNİN AÇILMASI (23 Nisan 1920):

- İstanbul'un işgali ve Mebuslar Meclisi'nin kapatılması üzerine Mustafa Kemal, Temsil Heyeti adına yayımladığı bir emirle, Ankara'da olağanüstü yetkilere sahip bir meclisin toplanacağını duyurdu. Seçimler yapıldı. Seçilen milletvekilleri ile İstanbul'dan kaçabilen milletvekilleri Ankara'da toplandı ve TBMM açıldı. Böylece millet egemenliğine dayanan yeni Türk Devletinin temelleri atılmış oldu.

- ** Yönetimde millet söz sahibi olduğu için devletin adı da "Cumhuriyet" olmalıydı. Fakat kurtuluş savaşımız devam ediyordu. Cumhuriyetin önemini kavrayamayanlar, toplumda huzursuzluğa sebep olabilirdi. Bu sebeple Cumhuriyet adının verilmesi daha sonraya bırakıldı.

-TBMM'nin açılışından bir gün sonra meclis başkanlığına seçilen Mustafa Kemal, durumu Avrupa Devletlerine bildirdi, İstanbul Hükümeti ile yaptıkları ve yapacakları antlaşmaların TBMM tarafından tanınma-yacağını duyurdu.

- 3 Mayıs 1920 de TBMM Hükümeti kuruldu. - 20 Ocak 1921 de ilk Anayasa "(Teşkilat-Esasiye)" hazırlandı.

- Anayasanın ilk maddesi: "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir." Diyerek egemenliği halka vermiştir.

- İlk mecliste Tesevüt Grubu, Halk Zümresi ve Islahat Grubu, İstiklâl Grubu, Müdafaa-i Hukuk Grubu (M. Kemal kurdu) olarak dört grup vardı.

İlk TBMM'nin Özellikleri:

- Güçler birliği ilkesi benimsenmiştir.(yasama ,yürütme ,yargı güçlerinin mecliste toplanması)Böylece çabuk ve uygulanabilir kararların alınması sağlanmıştır.(Çünkü o sırada ülkemiz işgal altındaydı.)

- Egemenliğin kayıtsız şartsız milletin olduğu ve meclisin üstünde bir gücün olmadığı belirtilmiştir.

- Meclisin başkanı aynı zamanda hükümetinde başkanıdır.

- Partileşme yoktur, gruplaşma vardır.

*** Padişahlık hemen ret edilmedi. Çünkü padişah yanlılarının tepkisini çekerek iç sorun yaşamak ve bölünmeler olsun istenmiyordu.

* Kurucu meclis niteliğindedir.

* Meclis Hükümeti sistemini benimsedi. (Bakanların meclis tarafında seçildiği sistemdir.) Cumhuriyetin ilanı ile şimdiki sistem olan "Kabine Sistemine" geçilecektir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NE AYAKLANMALAR

Bu sıralarda Damat Ferit Paşa yeniden sadrazam olmuştu. TBMM'nin açılmasını istemiyordu. Mustafa Kemal ve arkadaşlarının yürüttükleri mücadelenin yanlış olduğunu savunuyordu.

Mustafa Kemal hakkında idam kararı çı-kardılar. Şeyhülislam fetva yayınladı.

Halkın dinî duyguları istismar edilerek bir takım isyanlar çıkartıldı. Bu ayaklanmaları işgalci devletler de des-tekleği. Amaçları TBMM'yi ortadan kaldır-maktı.

1- İstanbul Hükümetinin Çıkarttığı Ayaklanmalar

a) Ahmet Anzavur Ayaklanması

b) Kuva-yi inzibatiye (Halife Ordusu): Kuva-yi Milliye'yi dağımak için Damat Ferit Paşa kurdu . Bu ordu, Kuva-yi Milliye birliklerine saldırdı ise de püskürtüldü.

2- İstanbul Hükümeti İle İşgalci Güçlerin Birlikte Çıkarttığı Ayaklanmalar

a) Bolu, Düzce, Hendek, Adapazarı ayaklan-ması

b) Konya ayaklanması (Delibaş)

c) Afyon ayaklanması (Çopur Musa)

d) Millî aşireti ayaklanması (Urfa)

e) Yozgat ayaklanması

3- Azınlıkların Çıkarttığı Ayaklanmalar

a) Pontus Rum Ayaklanması

b) Ermeni intikamcıları

4- Kuva-yi Milliye Yanlısı Olup, Sonradan Ayaklananlar

a) Çerkez Ethem ayaklanması (Yunanlılara sığındı. I. İnönü Savaşında isyan bastırıldı.)

b) Demirci Mehmet Efe ayaklanması

** Kuva-yi Milliyeciler düzenli orduya girmek için ayaklandı.

TBMM'nin Bu Ayaklanmaları Önlemek İçin Aldığı Önlemler:

- Hiyanet-i Vataniye kanunu çıkarıldı ve İstiklâl Mahkemeleri kuruldu.
- İstanbul Hükümeti ile haberleşmeler ke-sildi.
- TBMM'ye karşı çıkanlar cezalandırıldı ve TBMM'nin otoritesi sağlandı.
- Şeyhülislamın fetvasına karşı Ankara Müftüsü tarafından fetva yayın-landı.

** Kuva-yı Milliye Birliklerinin bu isyanların bastırılmasında büyük faydaları oldu.

SEVR ANTLAŞMASI (10 AĞUSTOS 1920) :

- İtilâf Devletleri, I. Dünya Savaşı sonunda, Osmanlı Devletine kabul ettirmeyi düşün-dükleri esasları İtalya'nın San-Remo ken-tinde belirlemişlerdi. Bu esaslar meclis kapatıldığı için "Osmanlı Saltanat Şurası'nda" incelendi ve onaylandı. Rıza Paşa'dan başka hepsi de antlaşma şartla-rını kabul etti. Sonra da Paris'in Sevr ma-hallesinde Damat Ferit Paşa tarafından antlaşma metni imzalandı.

Maddeleri: 1. İstanbul, Osmanlı Devletinin başkenti ola-rak kalacak, fakat Osmanlı Devleti azınlık-ların haklarını gözetmezse İstanbul, Türklerin elinden alınacaktı.

2. Boğazlar, her zaman bütün devletlerin gemilerine açık bulundurulacak ve "Boğazlar Komisyonu" nün idaresinde bu-lunacak.

3. Doğu Anadolu'da Kürdistan ve Ermenistan devletleri kurulacak.

4. İzmir dahil, Ege bölgesinin büyük bir bö-lümü ile Midye - Büyük çekmece çizgisinin batısında kalan bütün Trakya, Yunanlılar'a verilecek.

5. Antalya ve Konya yöresi, İtalyanlara veri-lecek.

6. Adana, Malatya ve Sivas dolaylarını bir-leştiren bölgeler ile Suriye Fransızlar'a veri-lecek.

7. Arabistan ve Irak, İngilizlere verilecek.

8. Askerlikte, mecburi hizmet olmayacak. Elli

bin kişilik bir ordu bulundurulacak. Bu ordu-nun, Tank ağır makineli tüfek, top ve uçağı olmayacak.

9. Azınlıklara geniş haklar verilecek. Müslüman milletlerden de azınlık ihdas edilecek.

10. Kapütülâsyonlardan da bütün devletler yarar-lanacak.

Önemi:

- Türk Milletine yaşama hakkı tanımayan ve Türk vatanının parçalanmasını öngören bir antlaşmadır.

- Müslüman azınlıklar iddiası ile Türk milleti-nin de parçalanması plânlanmıştır.

- TBMM bu antlaşmayı tanımadı. Çünkü, Antlaşmayı kendisi değil, İstanbul Hükümeti imzalamıştı. Mustafa Kemal TBMM Başkanı olur olmaz bu konuda ge-rekli duyuruyu yapmıştı. Ayrıca, Türk mil-letini yok sayan, Türk vatanının parçalan-masını öngören bu antlaşma kabul edile-mezdi.

- İmzalayan ve onaylayanlar vatan haini ka-bul edildi.

- Sevr Antlaşmasını TBMM kabul etmediği için yürürlüğe girememiştir.